

УДК 343.98

Матвіюк О. М., головний судовий експерт Донецького НДЕКЦ
МВС України,
e-mail: expertmargu@gmail.com

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СЛІДІВ ШИН ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

У системі криміналістики дослідження слідів виступає галуззю криміналістичної техніки, яка представляє собою систему наукових положень і розроблених на їх базі технічних засобів, методик і прийомів, призначених для збирання, вивчення і використання доказів та інших заходів, спрямованих на розкриття і попередження злочинів.

Будь-яка, у тому числі кримінальна подія є взаємодією, як мінімум двох, а частіше набагато більше число об'єктів. Вказані взаємодії проявляються як сліди-відображення і сліди залишкових явищ одного об'єкта на іншому, з ним що взаємодіє – слідообразуючого об'єкта на об'єкті слідоприймаючому.

Таким чином, сліди є єдиним матеріалом, з яким проводить роботу будь-який суб'єкт кримінально-процесуального дослідження злочинів.

Криміналістична трасологія як наука виступає галуззю криміналістичного пізнання про сліди, які несуть в собі ознаки зовнішньої будови слідообразуючих об'єктів, про механізм їх утворення, а також про методи, прийоми і засоби їх виявлення, фіксації, вилучення, збереження і вивчення з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального судочинства.

Предметом трасологічної експертизи як практичної діяльності виступають ті фактичні дані, які треба встановити з метою вирішення поставлених перед експертом питань і наявних об'єктів експертизи [1, с. 22].

Безпосередніми об'єктами трасологічної експертизи виступають сліди-відображення, тобто матеріально-фіксовані відображення одиничних об'єктів – предметів, людей, тварин.

Об'єктами ж експертизи транспортних засобів, у свою чергу, виступають:

- зліпки з об'ємних і відбитки з поверхневих слідів;
- фотознімки слідів, виготовлені за правилами масштабної вимірювальної фотографії;
- предмети зі слідами (одяг, взуття);
- частини або деталі транспортного засобу (шина або шини транспортного засобу);
- людина або труп, у разі, якщо на тілі виявлені сліди шин у вигляді саден і синців (призначається комісійна експертиза за участю судово-медичного експерта) [2, с. 41].

Сліди автотранспортних засобів стають об'єктами криміналістичного дослідження у випадках, коли транспортний засіб було використано як предмети посягання, засіб вчинення злочинного діяння або пересування у зв'язку з вчиненням злочином.

Трасологічна експертиза слідів транспортних засобів призначається у випадках, коли на місці події виявлені сліди, залишені даними засобом, найчастіше використовуються як об'єкт або знаряддя злочину.

При проведенні зазначеної експертизи вирішується досить широке коло діагностичних, ідентифікаційних і класифікаційних експертних завдань.

До першої категорії завдань відносять встановлення місця події, напрямку руху транспортного засобу, можливості його переміщення після події і т. п.

Ідентифікаційні завдання пов'язані з ототожненням слідообразуючих елементів транспортного засобу за їхніми слідами. До даних елементів, в першу чергу, відносять слідообразуючі поверхні колісних шин і інші виступаючі елементи ходової частини, а також фрагменти деталей, які відокремилися, коли вирішуються завдання з встановлення їх приналежності єдиного цілого. [3, с. 59]

Необхідно відзначити, що по слідах ходової частини транспортного засобу далеко не завжди вдається отримати вичерпні відомості для його встановлення і розшуку, що обумовлено труднощами визначення бази та колії транспортного засобу, недостатньо чітким відображенням елементів протектора автомобільних шин, появою значного обсягу однотипних моделей автомобілів, великий варіативності використання шин та ін. Виступаючі ж елементи ходової частини і кузова дозволяють, найчастіше, визначитися лише із загальними розмірними характеристиками конструкції кузова транспортного засобу.

Все перераховане обумовлює проблеми в розробленні і впровадженні в практичну діяльність методики визначення моделі конкретного транспортного засобу за особливостями його слідів шин. Для вирішення цієї проблеми і можливих шляхів її вирішення, доцільно розглянути практику дослідження інших частин і слідобразуючих елементів транспортного засобу, що виступає як об'єкт криміналістичного дослідження.

Так, багато виробників сучасних автомобілів з метою оптимізації процесу комплектування споживача запасними частинами використовують цілі інформаційні системи (каталоги), принцип дії яких полягає в тому, що кожна частина кузова має свій порядковий номер (каталожний номер). Такі каталожні номери наносяться безпосередньо на частини транспортного засобу різними способами. У разі необхідності споживач може замовляти нову запасну частину в інформаційно-довідковій системі (каталозі) за цифровим кодом.

Ці інформаційно-довідкові системи є у багатьох великих виробників автомобілів, таких як «Мерседес Бенц», «BMW», «СААБ» та ін. Наприклад, в компанії «Мерседес Бенц» така система називається EPSistem, у БМВ – ЕТК, в Ауді ФВ – ЕТКА, в Тойоті – Мікрокат.

Досліджуючи пластикову частину транспортного засобу з нанесеним на неї каталожними номером, можливо визначити його вид і модель, а також рік його випуску і колір лакофарбового покриття. Крім вищевказаних каталожних номерів, на досліджуваних елементах кузова часто виявляються символи і аббревіатури підприємств-виробників, року виготовлення даної частини транспортного засобу, а іноді – конкретної його моделі.

Однією з останніх інноваційних технологій маркування частин автомобілів є застосування QR-кодів, що представляють собою матричні коди, розроблені ще в 1994 році компанією «Denso-Wave». Код визначається сенсором як двовимірне зображення і перекладається в двійкові числа з перевіркою по контрольній сумі. Основна перевага коду – його легке розпізнавання фотокамерою мобільного телефону.

Більшою мірою в наявності технічної інформації про автомобіль в зашифрованому QR-коді зацікавлені рятувальники. Також деякі виробники застосовують QR-коди для оптимізації процесу складання автомобілів.

Зараз, у випадку автокатастрофи, рятувальники змушені звертатися в компанію з метою уточнення необхідних технічних даних про пристрої авто. Однак зчитування QR-коду дозволяє отримати технічну інформацію відразу з Інтернету. Це допоможе заощадити час для звільнення застряглих в автомобілі пасажирів.

Вищевказані види маркування при комплексному дослідженні всіх слідів, які виявляються на місці події, дозволяють отримати інформацію про транспортні засоби, що зникли (встановлення марки, моделі, конкретного екземпляра).

Проводячи аналогію з криміналістичним дослідженням слідів шин, треба зазначити необхідність розроблення алгоритму використання інформаційно-довідкових систем підприємств-виробників транспортних засобів, компаній, що практикують маркування їх частин, систематичного моніторингу застосовуваних технологій.

Діагностичні дослідження в транспортній трасології на сучасному етапі її розвитку вимагають вдосконалення, уточнення і деталізації діагностичних завдань і їх різновидів.

Звісно ж, що зростання ролі діагностичних досліджень в трасології (транспортної трасології) за допомогою вивчення нових об'єктів і принципів їх застосування дозволить на практиці поліпшити ефективність розслідування злочинів, пов'язаних з транспортними засобами, більш повно і якісно оцінити слідову інформацію місця події.

Список використаних джерел:

1. Грановский Г. Л. Основы трасологии /особенная часть/ трасология и трасологическая экспертиза : учебник. М. : ИМЦ ГУК МВД России, 2012. 376 с.
2. Дьяков М. В. Идентификационное исследование автотранспортных средств. Саратов, 2015. 85 с.
3. Трасология и трасологическая экспертиза : учебник. М. : ИМЦ ГУК МВД России, 2012. 264 с.